

Vojskovodा Svetozar Boroевић
1856-1920.

Zagreb 2006.

KATALOG IZLOŽBE: Vojskovodja Svetozar Boroević, 1856-1920

Povodom 150. obljetnice rođenja

Izdavač: Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Marulićev trg 21

Za izdavača: dr. sc. Stjepan Čosić

Autor izložbe i kataloga: Milan Pojić

Prijevod s njemačkog: Danijela Marjanić

Lektura: Nikolina Krtalić

Naslovnica: Slika feldmaršala Svetozara Boroevića

(Slavko Pavičić, Jugozapadno /talijansko/ ratište u prvom svjetskom ratu)

VOJSKOVOĐA SVETOZAR BOROEVIĆ

Svetozar Boroević, najsposobniji austrougarski vojskovođa Prvog svjetskog rata, jedini Hrvat koji je dobio naslov vojskovođe (feldmaršala) i odlikovan najvišim austrijskim odlikovanjima, od svoje smrti 1920. godine do današnjih dana sustavno je prešućivan u hrvatskoj povijesti.¹ Istina i cijelo razdoblje Prvog svjetskog rata u hrvatskoj historiografiji slabo je istraženo i obrađeno. Nepoznavanje temeljnih činjenica o Svetozaru Boroeviću, a još više ocjene njegove osobe i djela od političara naknadnih državnih tvorevina u kojima se našla Hrvatska, od monarhističke do socijalističke Jugoslavije, pretvorila je velikog vojskovođu i hrvatskog domoljuba u žrtvu stereotipa. Prvi je, a slična sudbina dugo je pratila i bana Josipa Jelačića, da je Boroević više carski/austrougarski general i vojskovođa, a manje „hrvatski/jugoslavenski domoljub“. Više mu je stalo do spasa Monarhije, negoli do interesa hrvatske domovine i hrvatskog naroda. Drugi stereotip je da je rođen u pravoslavnoj graničarskoj obitelji, pa je prema tome Srbin. Ovaj stereotip, kojeg je vrlo uspješno promovirala srpska pravoslavna crkva, a prihvatala šira hrvatska javnost, doveo je do toga da se u posljednjoj Boroevićevoj biografiji objavljenoj 1989. u Hrvatskom biografskom leksikonu, Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža u Zagrebu smatralo potrebnim napomenuti da je Boroević „Podrijetlom je iz srpske graničarske obitelji“. Ni jedan od navedenih stereotipa nije točan.

Imperijalistički Londonski ugovor, kojim sile Antante kupuju savezništvo Italije na račun hrvatskih (i slovenskih) nacionalnih i povijesnih područja, bio je od strane Vrhovnog vojnog zapovjedništva austrougarske vojske iskorišten za podizanje borbenosti hrvatskih i slovenskih postrojbi na jugozapadnom (sočanskom) bojištu. Sretna je okolnost da je zapovjednik tog bojišta bio genijalni strateg Boroević. Provođenjem aktivne obrane uspješno je odbio jedanaest napada daleko nadmoćnije talijanske vojske, od prvog u lipnju/srpnju 1915. do jedanaestog u kolovozu/rujnu 1917. U dvanaestoj bici, zajedno s njemačkim divizijama, Talijanima je nanesen strahovit poraz. Opravdano se može postaviti pitanje: do kuda bi išla talijanska granica 1918. u slučaju da ih Boroević nije zaustavio? Uoči i nakon potpisivanja primirja 1918. Boroević nastoji povlačenje, sada već bivše austrougarske vojske provesti organizirano, osobito hrvatskih postrojbi u cilju usporavanja talijanskog napredovanja i očuvanja vojničke sile za novonastalu dr-

¹ Kao primjer mogu poslužiti opsezi njegovih biografija objavljeni u enciklopedijama od Kraljevine SHS do Republike Hrvatske: Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka, knj. 1 - 28 redaka; Hrvatska enciklopedija, Zagreb 1942., sv. 3 - 47 redaka; Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb 1955, sv. 1 - 9 redaka; Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb 1982, sv. 2 - 9 redaka; Vojna enciklopedija, Beograd 1959, sv. 2 - 40 redaka; Opća enciklopedija, JLZ, Zagreb 1977, sv.1 - 11 redaka; Hrvatski biografski leksikon, Zagreb 1989, sv. 2 - 52 retka; Hrvatska enciklopedija, Zagreb 2000, sv. 2 - 14 redaka.

Jedinu monografiju o Svetozaru Boroeviću napisao je hrvatski politički emigrant i novinar dr. Ernst Bauer, Der Löwe vom Isonzo, FM Svetozar Boroević von Bojna, Verlag Styria, Graz 1985.

žavu. Na žalost, svi njegovi pokušaji bili su bezuspješni. Vodeći političari Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba pod pritiskom vrlo nepovoljnih političkih prilika i društvenih previranja nastojali su što prije ostvariti ujedinjenje s Kraljevinom Srbijom.

Nedvojbeno je da je Svetozar Boroević kršten u pravoslavnoj crkvi, vjerojatno parohijskoj crkvi u selu Mečenčani, gdje je službovao njegov otac. Iz toga izvoditi zaključak o njegovu srpskom podrijetlu povjesno je netočno. Sredinom 19. stoljeća u vrijeme rođenja Svetozara Boroevića, na Hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini i katolicima i pravoslavnima integracijski čimbenik je prije svega njihov poseban pravni i društveni položaj, a ne nacionalna pripadnost. U dalnjem procesu nacionalnih integracija, srpska pravoslavna crkva je svojom politikom poistovjećivanja pripadnosti pravoslavnoj crkvi i srpskom narodu uspjela u svojoj namjeri, da se najveći dio pravoslavnih vjernika opredijelio za srpstvo, ali ne svi. Svetozar Boroević je samo jedan od takvih mnogobrojnih primjera. On u svojim istupima i pismima sve do smrti izričito navodi da je Hrvat, a domovina mu je Hrvatska.

Čast vojskovođe i hrvatstvo, nakon sloma Monarhije i uspostave Kraljevine SHS, Boroeviću je donijelo samo nedaće. Opljačkan, bez mirovine, bez domovine - u novonastalu državu mu je bio zabranjen povratak - zaboravljen živi sa suprugom po hotelima u Austriji. Svemu je prethodila i obiteljska tragedija, smrt sina jedinca 1918. „Lav sa Soče“ umire u Klagenfurtu 23. svibnja 1920, službeno od posljedica moždanog udara.

Obilježavanje sto pedesete obljetnice njegova rođenja trebalo bi biti povod za istraživanje i valorizaciju života i djela vojskovođe i domoljuba Svetozara Boroevića, ali i niza drugih, nepravedno zaboravljenih, a istaknutih Hrvata u Prvom svjetskom ratu. Ta premali smo narod da si dopustimo odricanje od svojih slavnih povijesnih osoba ili da ih drugi svojataju.

USTROJ AUSTROUGARSKE VOJSKE NA PODRUČJU HRVATSKE DO 1914.

Od 1868. godine u Austro-Ugarskoj Monarhiji postoje dvije usporedne vojne organizacije: zajednička vojska i bojno pomorstvo te domobranstvo, posebno za austrijski, posebno za ugarski dio monarhije.² Dualističkim rješenjem ustroja Austro-Ugarske Monarhije Hrvatska je podijeljena na austrijski i ugarski dio.

² Dodata je u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji domicilne postrojbe zajedničke vojske činilo 11 graničarskih pukovnija Hrvatsko-slavonske vojne krajine i dvije pješačke pukovnije u "civilnoj Hrvatskoj" - 53. u Zagrebu i 78. u Osijeku, te određen broj postrojbi udijeljenih od drugih vojnih zapovjedništava. Sve ove postrojbe bile su grupirane u dvije divizije: XXI. u Zagrebu i XXII. u Karlovcu pod Glavnim vojnim zapovjedništvom u Zagrebu.

Opširnije u: Milan Pojić, Ustroj austrougarske vojske na ozemlju Hrvatske 1868-1914, *Arhivski vjesnik* 43 (2000), str. 147-169.

Postrojbe zajedničke vojske u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji podređene su Glavnom vojnom zapovjedništvu, od 1883. 13. vojnom zboru u Zagrebu, a one u Kraljevini Dalmaciji Vojnom zapovjedništvu u Zadru, od 1909. 16. vojnom zboru u Dubrovniku.

Isto su tako podijeljene i domobranske postrojbe. One u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji su pod Hrvatsko-slavonskim okružnim domobranskim zapovjedništvom u Zagrebu, dok su one u Dalmaciji pod Domobranskim zapovjedništvom u Zadru.

Državnopravni položaj Hrvatske unutar "zemalja krune sv. Stjepana" daje postrojbama Kraljevskog ugarskog domobranstva na području Kraljevina Hrvatske i Slavonije osobit položaj. Postrojbe se popunjavaju teritorijalno, zapovjedni jezik i zastava su hrvatski, a najveći dio časničkog zabora čine Hrvati.³

Uoči Prvog svjetskog rata postrojbe zajedničke vojske na području Kraljevina Hrvatske i Slavonije bile su pješačke pukovnije: 16. (Bjelovar), 53. (Zagreb), 70. (Petrovaradin), 78. (Osijek), 79. (Otočac), 96. (Karlovac) i 31. lovački bataljun (Otočac); konjaničke pukovnije: 5. (Varaždin) i 12. (Osijek); topničke pukovnije: 37. (Zagreb), 38. (Osijek), 39. (Varaždin) i 13. haubička pukovnija (Zagreb). Na području Kraljevine Dalmacije bile su postrojbe udijeljene iz drugih dijelova Monarhije. Novaci i vojni obveznici s područja Dalmacije pretežno su upućivani u bojno pomorstvo i u 22. (dalmatinsku) pješačku pukovniju.

Postrojbe Kraljevskog ugarskog domobranstva u VI. zagrebačkom hrvatsko-slavonskom okružnom zapovjedništvu bile su četiri pješačke pukovnije: 25. (zagrebačka), 26. (karlovačka), 27. (sisačka) i 28. (osječka) pod zapovjedništvom 83. i 84. brigade i 10. konjanička pukovnija (Varaždin). Od 1912. godine pri zapovjedništvu VI. zagrebačkog hrvatsko-slavonskog domobranskog okružja počinje se ustrojavati topnička brigada koja će uoči početka I. svjetskog rata 1914. u Zagrebu imati 7. i 8. topnički sklop. Navedene postrojbe činit će 42. „vražju“ domobransku diviziju.

U Dalmaciji od domobranksih postrojbi prvo je 1893. ustrojena 23. (dalmatinska) pješačka pukovnija, a 1907. i 37. pješačka pukovnija (Dubrovnik). U Sinju je odjel dalmatinskih oštrostrijelaca.

Vojni obveznici s područja Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije popunjavali su ukupno 13 pješačkih, 3 konjaničke, 5 topničkih pukovnija, nekoliko manjih postrojbi zajedničke vojske i domobranstva, te ratnu mornaricu.

³ Svi zapovjednici Zagrebačkog hrvatsko-slavonskog domobranskog okružja u činu podmaršala bili su Hrvati – grof Miroslav Kulmer (1869-1875), Dragutin Višnić (1875-1880), Milan (Emil) Musulin (1881-1890), Matija Raslić (1890-1893), Eduard Lukinac (1893-1897), Josip Bach (1897-1901), Đuro Čanić (1901-1903), Radoslav Gerba (1903-1907), Svetozar Boroević (1907-1912), Stjepan Sarkotić (1912-1914), Ivan Salis Seewis (1915), Anton Lipošćak (1915-1916, 1917), Luka Šnjarić (1916-1917), Mihael Mihaljević (1917-1918), Teodor Soretić (1918).

VISOKI ČASNICI HRVATI U AUSTROUGARSKOJ VOJSCI

Stvaranjem moderne zajedničke austrougarske vojske i domobranstva nakon 1868. temeljene na općoj vojnoj obavezi, Vojna je krajina postala anakronizam. Razvojačenjem Vojne krajine, u procesu koji je trajao od 1871. do 1873, njezini su stanovnici nakon tri stoljeća izjednačeni u vojnoj obvezi s ostalim stanovnicima Monarhije. S druge strane, časnicima Hrvatima otvarale su se nove mogućnosti. Do tada su u pravilu bili vezani za službu u graničarskim postrojbama Vojne krajine, a vrhunac njihovog vojnog napredovanja predstavljao je čin podmaršala ili generala pješaštva/topništva, što je obično bio čin zapovjednika Hrvatsko-slavonske vojne krajine. U razdoblju od 1868. do 1914, daljnjom demokratizacijom i postupnim povećanjem broja postrojbi, povećava se i broj časnika Hrvata, osobito s visokim činovima, čije službovanje nije više isključivo vezano za službu na području Hrvatske. I niže društveno podrijetlo nije bilo zapreka, naravno uz iskazane vojničke sposobnosti, za napredovanje do visokih službi i činova. Do sloma Monarhije na desetine je Hrvata promaknuto u čin generala.

Najviše službe do početka Prvog svjetskog rata obnašali su: general konjaništva Vilim Klobočar (1843-1924), vrhovni zapovjednik Kraljevskog ugarskog domobranstva 1907-1913. i istovremeno nadzornik vojske 1910-1911. te general topništva Viktor Klobočar-Rukavina, kao predsjednik Domobranskog vrhovnog sudišta 1911-1912. Za vrijeme Prvog svjetskog rata treba istaknuti generalbojnika Milana Uzelca (1867-1954), od 1912. do 1918. zapovjednika austrougarskog vojnog zrakoplovstva⁴ i admirala Maksimilijana Njegovana (1858-1930), zapovjednika austrougarske ratne mornarice 1917-1918. Ipak, što je i razumljivo, najveći broj visokih časnika Hrvata bilo je u pješaštву. Osim Boroevića, čin generalpukovnika imala su još dvojica Hrvata. Pavao Puhalo (1856-1926) od 1913. zapovjednik je 5. vojnog zbora u Bratislavi. Od Boroevića preuzima 1915. zapovjedništvo 3. armije, a 1916. 1. armije.⁵ Poznatiji je generalpukovnik Stjepan Sarkotić (1858-1939). Zapovjednik je VII./VI. zagrebačkog hrvatsko-slavonskog domobranskog okružnog zapovjedništva/42. domobranske divizije 1912-1914, vojni je upravitelj Srbije 1914, zapovijedajući je general i zemaljski poglavar u Bosni i Hercegovini 1914-1918. Značajne položaje zauzimaju general pješaštva Maksimilijan Čičerić (1865-1948), austrougarski vojni izaslanik u Mandžuriju 1904-1905, zapovjednik stožera 5. armije, zapovjednik 13. vojnog zbora 1915-1916, zapovjednik 23. vojnog zbora 1917-1918, opunomoćenik Vrhovnog vojnog zapovjedništva na mirovnim prego-

⁴ Jedan je od rijetkih visokih austrougarskih časnika koji su primljeni u vojsku Kraljevstva Srbija, Hrvata i Slovenaca i to na mjesto zapovjednika zrakoplovstva. Umirovljen je 1923. Za vrijeme NDH promaknut je u čin generala zrakoplovstva u miru, a u njegovu čast je 1942. održan u Zagrebu međunarodni skup zrakoplovaca iz Prvog svjetskog rata.

⁵ Prije rata, od 1906. do 1910. zapovjednik je Ratne škole za glavnostožerne časnike u Beču, koju je reorganizirao i pretvorio u trogodišnju.

vorima u Brest Litovsku 1917-1918. Grof Ivan Salis Seewis (1862-1940), general pješaštva, zapovjednik je hrvatske 42. domobranske divizije "Vražje" 1915, vojni zapovjednik Beča 1915, vojni upravitelj Srbije 1916, zapovjednik 92. divizije 1917-1918. i zapovjednik svih austrougarskih postrojbi u Rumunjskoj 1918.⁶ Podmaršal Anton Lipšćak (1863-1924) zapovjednik je 42. domobranske divizije 1915-1917, zapovjednik 9. zbora 1917. i vojni upravitelj u Poljskoj 1918.

SVETOZAR barun BOROEVIĆ od Bojne, VOJSKOVOĐA

Prema službenim podacima, Svetozar Boroević se rodio u selu Umetić nedaleko Kostajnice, u Drugoj banskoj pukovniji 13. prosinca 1856. od oca Adama Boroevića i majke Stane, rođene pl. Kovarbašić.⁷ Oko datuma i mesta njegova rođenja postoji nekoliko različitih podataka. Osim službenog, navode se i datumi 23. studeni⁸ i 2. prosinac 1856.⁹ Ova razlika za tadašnje prilike nije neobična, ali kako nisu sačuvane matične knjige krštenih, točan datum ostaje nam i dalje nepoznat. Ni mjesto Boroevićeva rođenja ne može se s potpunom sigurnošću utvrditi. Kada je Družba "Braća Hrvatskoga Zmaja" 1917. odlučila postaviti ploču u spomen Svetozara Boroevića, bilo je dvojbe gdje ju postaviti. Iz sačuvanih dokumenata, kao mjesto rođenja utvrđeno je selo Mečenčani, iako je sam Boroević inzistirao na selu Umetić. Prema izjavama njegovih suvremenika, Mečenčani su bili zapovjedno mjesto 4. umetičke satnije, u kojoj je njegov otac, inače rođen u obližnjem selu Knezovljani, bio u službi u činu desetnika (*Korporal*)¹⁰, a živio je s obitelji u kući Nikole Boroevića u kojoj mu se rodio sin Svetozar. Godine 1859. Adam Boroević promaknut je u časnika i dodijeljen za zapovjednika (*Stations Kommandant*) u Zrinu, gdje će Svetozar pohađati osnovnu školu.

Nakon osnovne škole s devet je godina primljen u nižu vojnu realku u Srijemskoj Kamenici koju završava 1869. Iste godine upisan je u Višu vojnu realku u Köszegu, koju

⁶ U studenome 1918. položio prisegu vojsci Narodnog vijeća Države Slovenaca, Hrvata i Srba. Naredbom Narodnog vijeća SHS umirovljen. Izgnan iz Kraljevine SHS 4. srpnja 1919. zajedno s generalima Mihovilom Mihaljevićem i Vladimirom Laxom. U studenom 1920. vraća se u Zagreb nakon što mu je Vlada odobrila povratak. Umirovljen je 1. prosinca 1921. kao general pješaštva bivše austrougarske vojske.

⁷ Svetozar je imao sestru Ljubicu, udanu Babić koja je kasnije živjela u Prijedoru (Hrvatski državni arhiv /HDA/, 635. Družba „Braća Hrvatskog Zmaja“, izjava Simeona Boroevića od 16. kolovoza 1917. i očitovanje Općinskog poglavarstva u Mečenčanimu od 10. lipnja 1917.).

⁸ Ilustrovani list, br. 45/1917, str. 925.

⁹ Ilustrovani list, br. 50 od 9. prosinca 1916, str. 1186. Na Boroevićevom grobu na Središnjem bečkom groblju uklesan je datum 2. prosinac 1856.

¹⁰ HDA, 449. Druga banska pukovnija, Opskrbna lista 4. satnije za prosinac 1856.

završava 1872. i stupa u vojsku kao kadet u 52. pukovniju u Pečuhu. Od 1872. do 1874. pohađa pješačku kadetsku školu u Liebenau kod Graza. U čin poručnika promaknut je izvan reda 1875., a 1878. sudjeluje s 52. ugarskom pukovnjom u zauzimanju Bosne i Hercegovine, radi čega je iste godine odlikovan Križem za vojne zasluge (*Militärverdienstkreuz*). Prvog svibnja 1880. promaknut je u natporučnika. Godine 1881. pobočnik je bojne u 52. ugarskoj pukovniji. Ratnu školu u Beču završava 1884. nakon čega je dodijeljen Zapovjedništvu 15. vojnog zbora u Sarajevu, gdje je 1886. promaknut u čin glavnostožernog satnika. Od 1887. do 1891. predavač je taktike, vojne organizacije i ratne povijesti na Terezijanskoj vojnoj akademiji u Bečkom Novom Mjestu. Čin bojnika dobiva 1892. Nakon toga dodijeljen je za glavara stožera 19. pješačke divizije u Plzenju, zatim 18. divizije u Mostaru i 27. u Košicama, gdje 1895. u činu potpukovnika predaje na zbornoj časničkoj školi. Od 1896. drugi je stožerni časnik u stožeru 6. vojnog zbora u Košicama. Nedugo nakon toga imenovan je zapovjednikom 3. bojne 17. (kranjske) pješačke pukovnije. Godine 1897. promaknut je u čin pukovnika, a 1898. imenovan glavarom stožera 8. vojnog zbora u Pragu. Petnaestog svibnja 1904. promaknut u čin generalbojnika. Od 1905. zapovjednik je 14. pješačke brigade u Petrovaradinu. Iste godine stječe barunat „von Bojna“. Generalbojnik Boroević je 17. srpnja 1907. postavljen za zapovjednika Zagrebačkog hrvatsko-slavonskog VII. domobranskog okružnog zapovjedništva, a sljedeće godine 8. svibnja promaknut je u čin podmaršala (*Feldmarschalleutnant*). Od 1912. zapovjednik je 6. vojnog zbora u Košicama (Kassa) na kojem položaju je promaknut u čin generala pješaštva (*General der Infanterie*). Sa 6. vojnim zborom kreće u Prvi svjetski rat na istočno bojište u Galiciju, da bi 12. rujna 1914. preuzeo zapovjedništvo 3. armije, koja je u prethodnim bitkama bila teško načeta i u povlačenju. Uspio je ustaliti bojište, odbio je Ruse kod Limanove i oslobođio tvrđavu Przemysl prve opsade 10. listopada 1914. Odlikovan je 4. studenoga 1914. Velekrižem Leopoldova reda s ratnom dekoracijom. U proljeće 1915. kod klanca Dukla držao položaje sprečavajući prođor Rusa na Dunav. Ulaskom Italije u rat Boroević je 27. svibnja 1915. imenovan zapovjednikom 5. armije, a od kolovoza 1917. 1. i 2. armije. Uspješno je odbio 11 talijanskih napada. Imenovan je generalpukovnikom 1. svibnja 1916. Svojom obrambenom strategijom svrstao se u red najznačajnijih vojskovođa Prvog svjetskog rata stekavši naziv „Lav sa Soče“. Radi svojih vojničkih zasluga 1. veljače 1918. promaknut je u čin (čašće) vojskovođe/feldmaršala. Treba istaknuti da je Boroević bio jedini austrougarski feldmaršal koji nije završio Terezijansku vojnu akademiju, najvišu i najprestižniju vojnu obrazovnu ustanovu koja je bila preduvjet za napredovanje do najviših vojnih činova i službi. Nositelj je najviših austrougarskih i njemačkih odlikovanja, između ostalog i Zapovjednog križa vojničkog reda Marije Terezije (*Kommandeur des Militär Maria Theresien Ordens*) od lipnja 1916. U razdoblju 1917-1918. zapovjednik je grupe armija (*K.u.k. Heeresgruppenkommando FM. von Boroević*).

Boroevićevi uspjesi na bojnom polju u Galiciji 1914. i početkom 1915., a osobito nakon uspješnih obrambenih bitaka na Soči, pokrenuli su u Hrvatskoj (i Sloveniji) niz manifestacija u znak priznanja uspješnom vojskovodi. Zagrebačko sveučilište imenovalo

ga je 1915. počasnim doktorom znanosti. Grad Zagreb i niz hrvatskih gradova (i slovenskih) proglašilo ga je počasnim građaninom.¹¹ Družba Braće Hrvatskog Zmaja potaknula je 1917. akciju dobrovoljnog prikupljanja novca za podignuće spomen-ploče tada već proslavljenom generalu Svetozaru Boroeviću, koju je naručila od Roberta Frangeša.¹² Kako je utvrđeno da mu je rodna kuća 1891. srušena, odlučeno je ploču postaviti na kuću koju je Svetozarov otac Adam kasnije sagradio u Mečenčanima, a 1897. prodao te preselio u Petrinju.¹³ Svečano otkrivanje, uz nazočnost vojnih i građanskih predstavnika, obavio je veliki meštar Družbe Hrvatskog Zmaja Emilij Laszowski.¹⁴

U vrijeme sloma i raspada Austro-Ugarske Monarhije Boroević pokušava svojim položajem i sposobnostima pomoći uspostavljanju nove južnoslavenske države – Države Slovenaca, Hrvata i Srba, prije svega u očuvanju njenih vojničkih postrojbi te usporavanju talijanske vojske koja kreće u zaposjedanje područja obećanih Italiji Londonskim ugovorom. Čuvši za naredbu Narodnog vijeća o obustavi željezničkog prometa prema bojišnicima, Boroević 1. studenoga 1918. šalje brzovoj Narodnom vijeću SHS: „*Odredbe Narodnog vijeća o željeznicama za koje sam saznao tijekom noći u najkraćem će vremenu vojsku učiniti bespomoćnom zbog nedostatka hrane i posljedice će biti katastrofalne za južnoslavenska područja jer će horde nedisciplinirane vojske i Talijana, koji se ne mogu u ovom trenutku zaustaviti, nahrupiti preko Kranjske i Hrvatske i zato Vas molim ne kao general, ne kao posljednji sin zemlje već kao domoljub koji svoju domovinu voli isto tako kao i svaki drugi Hrvat i apeliram na domoljublje NV da se ukinu ove odredbe koje bio pretvorile vojsku u horde koje bi uništile posljednje tekovine. Neka željeznički promet bude slobodan.*“¹⁵

Boroevićeva iskazana lojalnost novoj državi – Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca nije mu pomogla da ostvari svoja osnovna građanska prava. Proslavljeni vojskovođa doveden je zajedno sa ženom u stanje potpune neizvjesnosti – opljačkan, neriješenog statusa, nestalog boravka u Austriji, protjeran iz domovine i u teškim materijalnim prilikama.¹⁶ Kraće vrijeme živi u Beču, a zatim u Klagenfurtu ili u njegovoj blizini. Cijela

¹¹ Na sjednici zastupstva Slobodnog kaljevskog glavnog grada Zagreba 28. veljače 1916. izabran začasnim građanom. (DAZ, GPZ, Predsjedništvo)

¹² Kako su objavile Narodne novine u br. 160 od 14. srpnja 1917. „*/.../ Relief će biti saliven od talijanskih gvozdenih topovskih metaka, koje je generalpukovnik Boroević predao u tu svrhu prof. Frangešu prigodom njegova posljednjega boravka u glavnom stanu.*“

¹³ Kuća je danas napuštena i zahtijeva popravak. U dvorištu je izgrađena nova.

¹⁴ Ante Vugrin „zmaj kostajnički“ javio je u veljači 1921. iz Kostajnice da je Boroevićeva spomen ploča skinuta i pohranjena u općini u Kostajnici, a 17. ožujka 1921. upućuje dopisnicu „Braće Hrvatskog Zmaja“ u kojoj navodi: „*Pisao sam u preporučenom pismu glede ploče velezaslužnoga hrvatskoga generala Borojevića koja se sada nalazi pohranjena kod obćine – da li ćemo ju za sebe za uspomenu spremiti, ili bi ju dali njegovoj sestri, koja ju moli za uspomenu. Držim da bi najbolje bilo, da ju mi u naš muzej spremimo.*“

¹⁵ HDA, Narodno vijeće SHS, Odjel za narodnu obranu, Operativni odsjek, 5/ 1918.

¹⁶ Kao „biljeg vremena“ između ostalog može poslužiti i činjenice da je spomen ploča Boroeviću u Mečenčanima skinuta početkom 1921. i pohranjena u Kostajnici ((HDA, 635. Družba „Braće Hrvatskog Zmaja“), a da je gradsko zastupstvo Ljubljane 26. lipnja 1919. jednoglasno zaključilo „da se iz listine počasnih gradjana imade brisati bivši austrijski general Svetozar Boroević“ (Obzor, 150/27. lipanj 1919.)

situacija opterećena je dodatno i obiteljskom tragedijom – smrt sina jedinca u rujnu 1918. Do smrti Boroević se bori za svoj status i mirovinu. Iz sačuvanih Boroevićevih pisama prijatelju Slavku Kvaterniku iz 1919. i 1920. može se detaljno rekonstruirati njegova kalvarija.¹⁷ Njegove stvari (odjeća, knjige, dokumenti, odlikovanja) zaplijenjene su u Jesenicama 31. listopada 1918. od strane naoružanih osoba, a po naredbi Narodnog vijeća u Ljubljani. Njegov pobočnik je uspio spasiti samo konje i kovčeg s odorama. On i žena žive skromno od ušteđevine koju su imali kod sebe. Naime, Boroevićeva ušteđevina, kao i novac koji je dobio kao predujam od austrijskog vojnog opskrbnog ureda, blokirani su u bankama, a zaplijenjene su i vrijednosnice njegove supruge. Cijelu 1919. i u proljeće 1920. bezuspješno se pokušava rehabilitirati i ostvariti mirovinu. U kakvim se prilikama i stanju nalazi, najbolje mogu poslužiti izvodi iz njegovih pisama Kvaterniku: „*Bilo bi mi žao ako bi mi se pred zemljacima u Hrvatskoj tek na traženje Srbije osigurala zadovoljština. Postoji li mogućnosti da se cijeli zapisnik, naravno preveden, preda Obzoru na objavljivanje s mojim komentarom o mom svjetonazoru kao Hrvata i utjecaju u prilog Južnih Slavena tijekom rata? Bi li Obzor stao u moju obranu kao Hrvata u odnosu na Kranjsku?*“¹⁸ U pismu od 18. listopada 1919. piše: „*Ne mogu se nigdje nastaniti za stalno, jer drugo si preseljenje ne mogu priuštiti. /.../ Poslijepodne sam saznao, da je općinsko vijeće Klagenfurta, odlučilo sve ne-austrijance protjerati i uskratiti im bonove za branu. Trenutno se nalazim u Krumpendorfu, a ne u Klagenfurtu, i nisam u opasnosti, ali to bi se moglo promijeniti već sutra. Osim toga, nije najugodnije zimu provesti u hotelu bez grijanja s jednostrukim prozorima i suprugom.*“ Pismo završava: „*Više uopće ne čeznem za povratkom u Hrvatsku, sigurno ne sumnjate u to. Nikada neću postaviti zahtjev za povratkom i bio bih sasvim zadovoljan, da me ostave na miru da svoju mirovinu uživam тамо gdje ja to želim. Ali to ne smijem reći na glas. O događajima u domovini ovaj Vas put neću pitati. Postao bih ogorčen, a to ne želim.*“ Drugog studenoga 1919. upućuje Kvaternika da piše Hadžiću, tadašnjem ministru vojske i mornarice: „*Opišite mu moju situaciju, kako smo moja žena i ja zbog zapljene našeg privatnog vlasništva na temelju naredbe Kranjskog narodnog vijeća u listopadu 1918. pretrpjeli štetu od 120.000 kruna i tako dospjeli u tešku materijalnu situaciju. Nevolju pojačava i zabrana povratka u Hrvatsku, i već drugu godinu ne znamo, gdje da se naselimo, tako da smo prisiljeni skupo živjeti u najskromnijim hotellima i na udaru njemačkog tiska, koji me naziva Južnim Slavenom. /.../ Moram inzistirati na javnoj i stanovništvu jednoznačnoj zadovoljštini, za svu mi učinjenu nepravdu, jer ni u domovini ne mogu živjeti u miru. Optužuju da sam protivnik nove države, što nisam. Ne želim više ništa, osim mira.*“ U pismu od 11. siječnja¹⁹ ogorčen i rezigniran piše Kvaterniku: „*Više ne vjerujem u dobre namjere domovine i Beograda. Što vrijeme više prolazi u to sam sve uvjereniji. Dobre namjere brzo blijede. Javnost me zaboravlja. Zaoku-*

¹⁷ Boroevića i njegovu obitelj s Slavkom Kvaternikom, glavnostožernim potpukovnikom austrougarske vojske i kasnijim vojskovodom u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, veže dugogodišnje prijateljstvo, koje se razvilo za vrijeme Boroevićevog službovanja u Zagrebu kao zapovjednika VII. zagrebačkog hrvatsko-slavonskog domobranskog okružja. Kvaternik će se 1918-1919. pokazati odanim Boroevićevim prijateljem poduzimajući sve kako bi Boroeviću i njegovoj supruzi olakšao život u progonstvu.

¹⁸ Nedatirano pismo, vjerojatno iz travnja ili svibnja 1919.

¹⁹ Pismo je datirano, ali bez godine. Iz sadržaja je vidljivo da je to najvjerojatnije 1920.

pljaju ju drugi događaji. Dok me se netko sjeti na pravi način, bit će vjerojatno pokopan, a onda mi više ništa ne treba.“ Poručuje Kvaterniku da prenese Zerjavu, biskupu Jegliću²⁰ i šefu povjerenstva da na njegove zahtjeve za mirovinom ne odgovaraju ni Beč niti Beograd, a „žena mi je bolesna i stanujem u bijednoj kućici. Ne zabitijevam poklone, nego samo ono što mi pripada. /.../ Apeliram na njihovu čast, da me ne tjeraju u očaj i da mi odmah pomognu, prije nego što bude prekasno. Recite im to: I s najboljom voljom, tako više ne mogu živjeti!“

Posljednje sačuvano pismo Boroević je pisao u Klagenfurtu 23. travnja 1920, točno mjesec dana prije smrti: „Zanima me je li Luginja još ban.²¹ Do sada mu nisam pisao, jer sa stranačkim vodama ne želim imati ništa. Ali ako Brejc u Beogradu ne uspije, napraviti će posljednji korak i zatražiti Luginju da kao najviši predstavnik moje domovine poduzme nešto za moju mirovinu u Beogradu. Ako i to ostane bez rezultata, onda ne snosim odgovornost za ono što će eventualno uslijediti. /.../ Ne mogu dozvoliti da se sa mnom i dalje tako postupa.“

„Lav sa Soče“ umro je u klagenfurtskoj bolnici od posljedica moždanog udara u 64. godini, 23. svibnja 1920. Bolest je svakako bila posljedica neizvjesnosti, neimaštine, a najviše poniženja koje su on i njegova supruga proživljavali posljednjih godinu i pol dana. Pokopan je na gradskom groblju 26. svibnja. Civilni sprovod vodio je Boroevićev prijatelj, biskup u Klagenfertu dr. Hefter. Boroevićevo posmrtni ostaci preneseni su 21. listopada 1920. u Beč i položeni u arkade Središnjeg bečkog groblja, a mjesto je osigurao bivši car i kralj Karlo Habsburški. Boroevićev grob nalazi se na počasnom mjestu u arkadama pokraj same crkve, gdje se inače pokapaju austrijski predsjednici i drugi znameniti ljudi.²² Na sprovodu u Beču bilo je nazočno nekoliko tisuća Boroevićevih bivših vojnika i starih vojnih drugova, između ostalih feldmaršal Kövess, posljednji zapovjednik austrougarske vojske, general-pukovnik Stjepan Sarkotić, izaslanstvo mađarskih časnika. Bivši car i kralj Karlo i nizozemska kraljica Wilhelmina poslali su vijence. Govor na otvorenom grobu održao je potpukovnik Stevo Duić.

²⁰ Gregor Žerjav (1882-1929), slovenski političar. Anton Bonaventura Jeglič (1850-1937), ljubljanski biskup.

²¹ Dr. Matko Luginja (1852-1930), pravnik, 1918. povjerenik Narodnog vijeća za Istru. Od veljače do prosinca 1920. ban Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

²² Nedaleko Boroevićeva, nalazi se i grob Paule Preradović (Beč, 1887 – Beč, 1951), unuke Petra Preradovića, austrijske književnice i autorice teksta austrijske himne, kao i grob generala Stjepana Sarkotića.

Izvori i literatura

Hrvatski državni arhiv

Pisma Svetozara Boroevića

124. Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba

449. II. banska graničarska pukovnija

792. Osobni fond Maksimilijana Čičerića

818. Osobni fond Ivana Salis Seewisa

635. Družba „Braća hrvatskog zmaja“

1426. Zbrka fotografija iz Prvog svjetskog rata

Oskar Bruch, Mapa:Unsere Heerführer, 1915.

SUDRUG, list zagrebačke domaće domobranske pukovnije

Vjestnik naredaba za kraljevsko ugarsko domobranstvo

Schematismus für das k.u.k. Heeren

Ilustrovani list, Zagreb, 1914.-1915.

Österreichisches Biographisches Lexikon, 1815-1950, Wien

Vojna enciklopedija, Beograd, 1959.

Hrvatski biografski leksikon, Zagreb, 1989., sv. 2

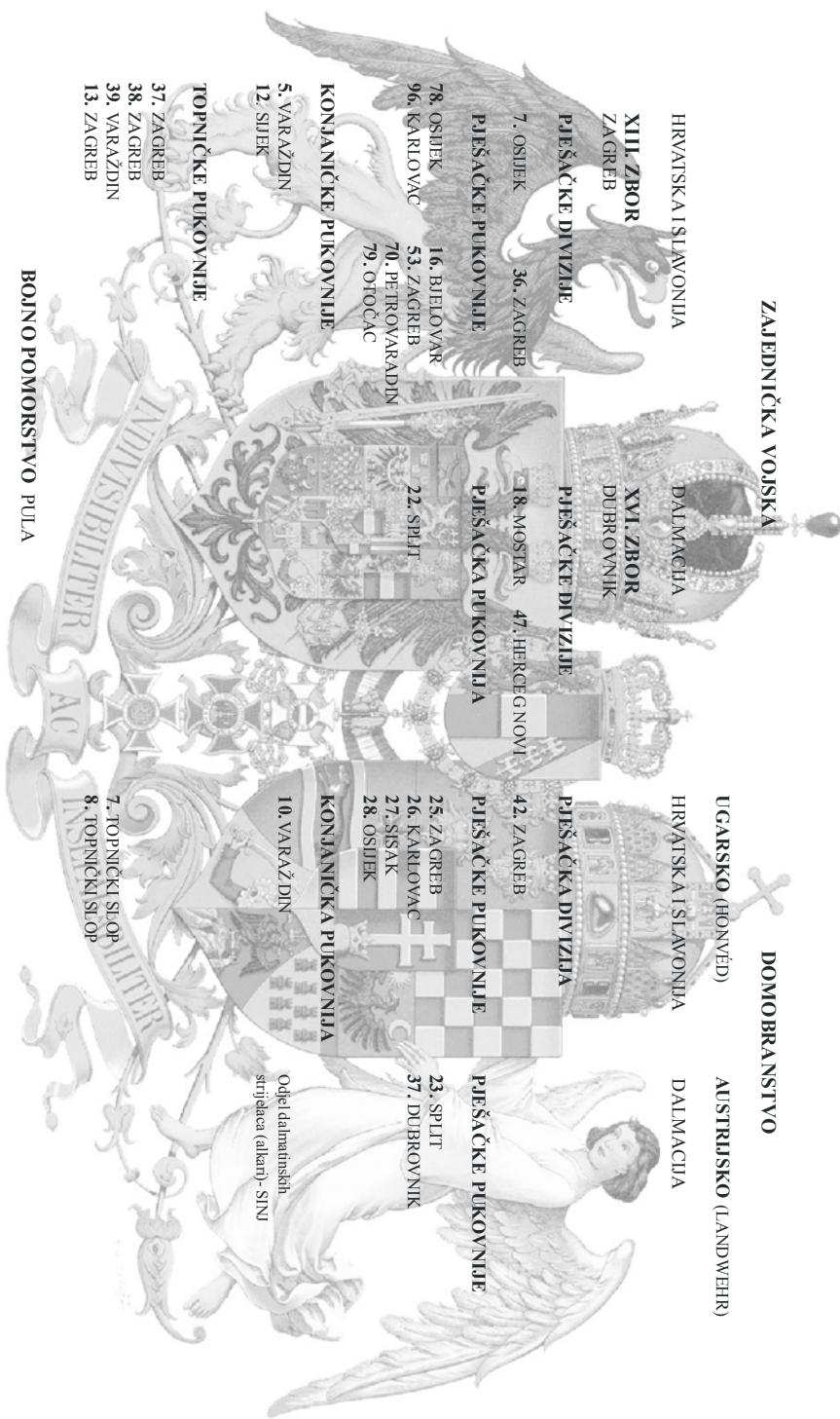
dr. Ernst Bauer, Der Löwe vom Isonzo, FM Svetozar Boroević von Bojna, Styria, Graz 1985.

- 1. Zemljovid II. banske pukovnije**
(HDA, Kartografska zbirka, E.XVI.11)
- 2. „Čardak“ – tip drvene kuće na Banovini u kakvoj se rodio Svetozar Boroević**
(Snimio Milan Pojić 2006. u selu Gornja Oraovica nedaleko Zrina)
- 3. Opskrbna lista 4. umetičke satnije Druge banske pukovnije za prosinac 1856. u kojoj se navodi desetnik (*Korporal*) Adam Boroević**
(HDA, 449. II. banska graničarska pukovnija)

- 4. Kuća Adama Boroevića, oca Svetozareva u Mečenčanima**
(Snimio Milan Pojić 2006.)
- 5. Dopis Općinskog poglavarstva u Mečenčanima 10. lipnja 1917. upućen Družbi „Braća Hrvatskog Zmaja“ u kojem daje podatke o rođenju Svetozara Boroevića**
(HDA, 635. Družba „Braća Hrvatskog Zmaja“)
- 6. Popis časničkog zbora 52. ugarske pješačke pukovnije 1881. – natporučnik Svetozar Broević, pobočnik bojne**
(K.u.k. Militär-schematismus für 1881.)
- 7. Fotografija Svetozara Boroevića 1887. kao stožernog satnika**
(Ernst Bauer, Der Löwe vom Isonzo, FM Svetozar Boroević von Bojna, Verlag Styria, Graz 1985.)

USTROJ AUSTRO-UGARSKE VOJSKE NA OZEMLJU KRALJEVINA HRVATKE, SLAVONIJE I DALMACIJE 1914.

8. Shema ustroja austrougarske vojske 1914.

9. Naredba o imenovanju generalbojnika Svetozara Boroevića zapovjednikom Zagrebačkog hrvatsko-slavonskog VII. domobranskog okružja
(*Vjestnik naredaba za kraljevsko ugarsko domobranstvo* br. 25/18. srpnja 1907.)
10. Popis časnička 6 zbora u Košicama 1913. – zapovjednik i zapovijedajući general Svetozar Boroević
(*Schematismus für das k.u.k. Heeren für 1913.*)
11. „Hrvati na ratištu“ – zapovjednik „vražje divizije“ podmaršal Lipoščak s glazbom 25. (zagrebačke) domobranske pukovnije
(*Ilustrovani list*, br. 47/20. studeni 1915., str. 1112)
12. Hrvatska 16. (varaždinska) pješačka pukovnija na ratištu
(*Ilustrovani list*, br. 23/3. lipanj 1916., str. 533)
13. Fotografija: car i kralj Karlo i Svetozar Boroević
(Ernst Bauer, *Der Löwe vom Isonzo, FM Svetozar Boroević von Bojna*, Verlag Styria, Graz 1985.)

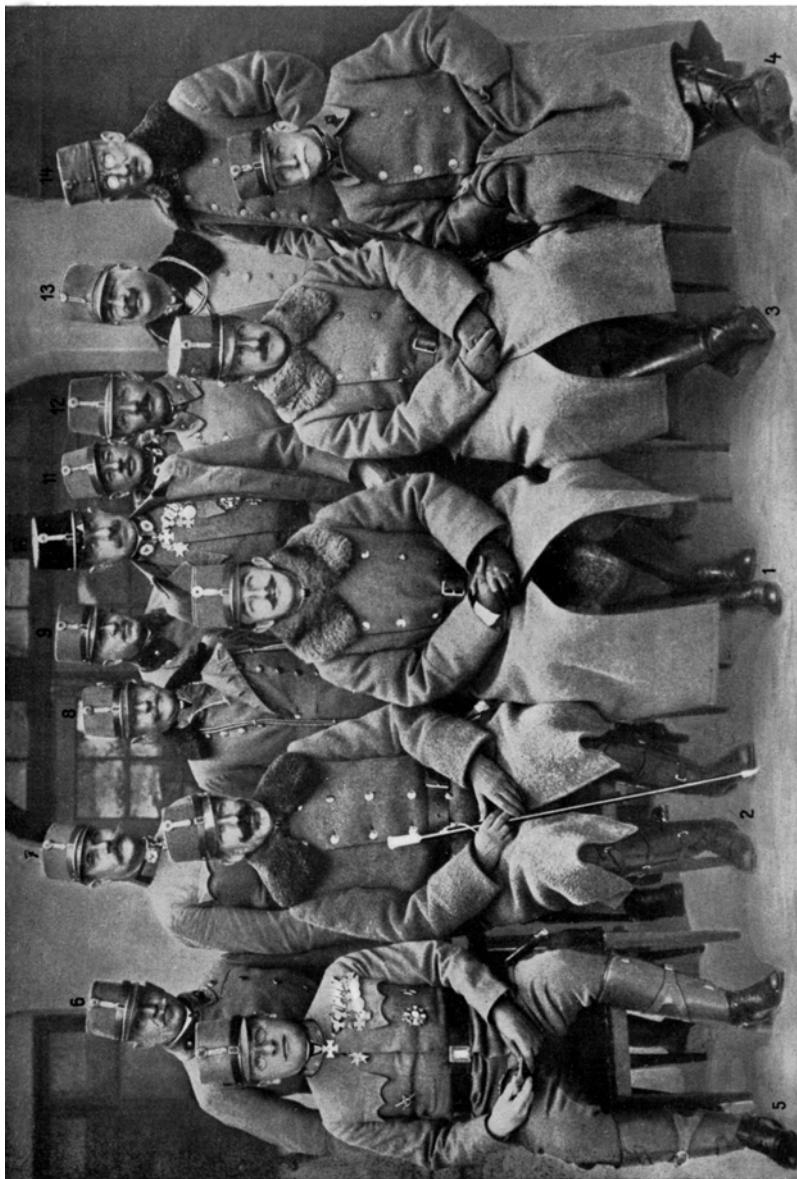
14. „Pobjednik na Soči“
(*Ilustrovani list*, br. 38/22. rujan 1917.)
15. „Kako umire hrvatski vojnik“
(SUDRUG, list zagrebačke domaće domobranske pukovnije, br. 18/12. veljače 1916., Sjeverno ratište)

16. „Spomenik palim domobranima 25. (zagrebačke) pješačke pukovnije kod Kulačkova / okolica Kolmeje“
(HDA, 1426. Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata)
17. „Spomenik palim junacima 79. otočke pukovnije grofa Jelačića“
(HDA, 1426. Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata)
18. Okružnica – molba Družbe „Braća Hrvatskog Zmaja“ o prikupljanju priloga za podizanje spomenika Svetozaru Boroeviću 1917.
(HDA, 635. Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“)

20. Spomen-ploča Svetozaru Boroeviću postavljena u Mečenčanima 1917. autora Roberta Frangeša

(*Ilustrovani list, br. 45, Zagreb, 10. studenog 1917. str. 924*)

Kaiser Karl im Kreise seiner Generäle, 1917.

1. Kaiser Karl. 2. FM. Erzh. Eugen. 3. GO. Erzh. Joseph. 4. FM. Conrad v. Hötzendorf. 5. FM. Kóvess v. Kóvessháza. 6. GO. Freih. v. Wurm.
7. GO. Křítek. 8. FM. Freih. v. Krobatin. 9. GO. Freih. Arz v. Straussenburg. 10. GO. Freih. v. Göhmann-Ernölli. 11. GO. Graf Scheuchensstuel.
12. GO. v. Boroević. 13. GO. Rohr v. Denta. 14. GO. Graf Kirchbach.

21. Car i kralj Karlo i njegovi generali 1917.

(Viktor Bibl, Österreich 1806 bis 1938., Zürich, 1939.)

22. Portret generala pješaštva Svetozara Boroevića
(HDA, Oskar Bruch, Mapa : „Unsere Heerführer“, 1915.)

23. Austrougarski postavi na talijanskom bojištu 1918.
 (HDA, 1426. Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata)
24. Izgradnje mosta preko Piave
 (*Ilustrovani list, br. 18/8. lipanj 1918., str. 281*)
25. Svetozar Boroević u nadzoru 42. domobranske pješačke divizije u lipnju 1918.
 (HDA, 1426. Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata – 3 fotografije)

26. Zemljovid s ucrtanom linijom napredovanja 23. vojnog zbora na Piavi u lipnju 1918. pod zapovjedništvom podmaršala Maksimilijana Čićerića
 (HDA, 792. Osobni fond Maksimilijana Čićerića)

141

Beilage 11

Verluste

in der Zeit vom 15. Juni bis 6. Juli 1918.

Truppen. Körper	tot		verwundet		erkrankt		Kgf. vermisst		Anmerkung 10. 6. 18 Stand
	Gefal. Scharf. Mann								
10. J.D.	23	401	104	2.049	70	1.176	17	1.197	401 9382
12. - . -	19	307	88	2.874	46	783	11	910	387 9693
1. K.D.	6	337	20	1.516	21	843	5	1.017	188 9066
5. 7. K.D.	18	316	62	2.214	25	582	25	2.246	258 5418
58. - . -	9	306	69	1.926	24	1.317	43	2.006	374 9744
46. Sch.D.	13	295	75	2.310	56	999	28	1.429	326 7613
Orientkorps	3	60	19	604	18	227	20	1.096	88 2474
Riflavor 1	1	22	5	104	·	·	·	21	· 8 336
- - 2	4	4	2	7	1	29	·	2	14 220
	96	2.048	419	13.619	311	6156	149	9.864	2044 53595

27. Lista gubitaka 23. vojnog zbora u bici na Piavi od 15. lipnja do 6. srpnja 1918.
(HDA, 792. Osobni fond Maksimilijana Čičerića)

28. Podsjetnica S. Boroevića „Svaki vojnik sočanske fronte zaslužuje zlatnu kolajnu“
(Ernst Bauer, Der Löwe vom Isonzo, FM Svetozar Boroević von Bojna, Verlag Styria, Graz 1985.)

Dragi Kvaternik!

Rijetko sam bio u prilici čitati tako raskošan hrvatski, kao u Vašoj pismenoj čestitki. Hvala Vam, ali moram primjetiti, da taj hrvatski sigurno nije naučen u Slunju, nego vjerojatno u Zagrebu i prepostavljam da potječe iz njezne damske ruke, koju ljubim i zavidim joj na stilu. Samo "feldmaršal" nije hrvatski. Begić, "mudrac" za sve probleme, smatra da je "vojni marsal" bolje rješenje.

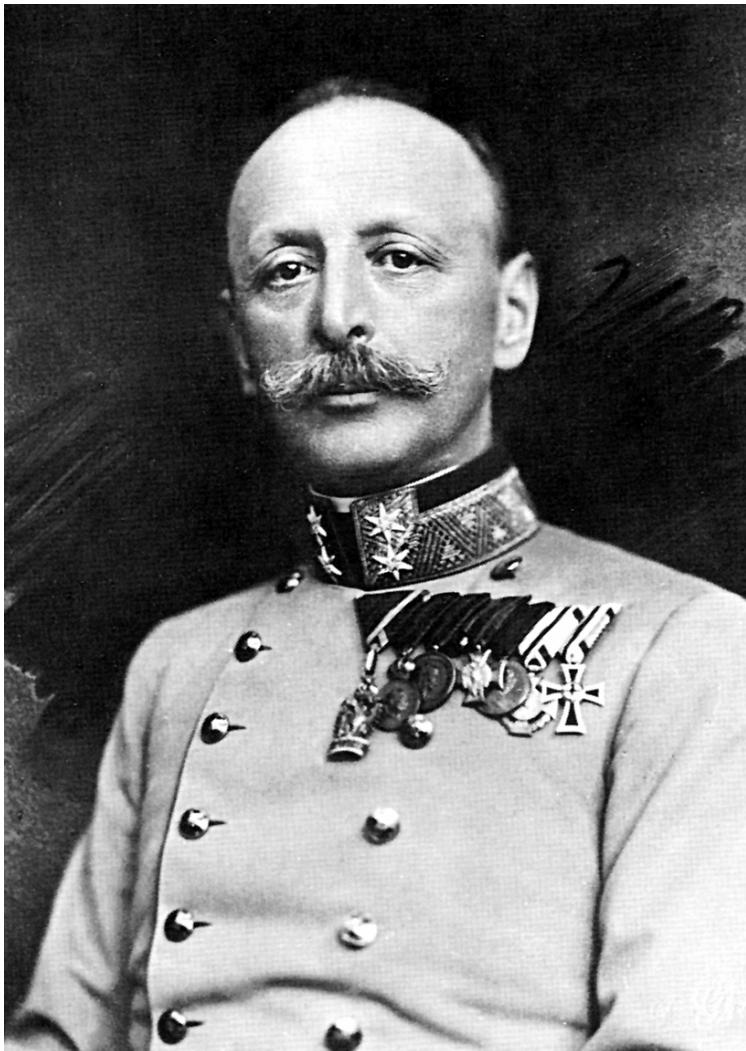
Na St. Vitu zavidi Vam Vaš vjerni Boroević, feldmaršal.

29. Dopisnica Svetozara Boroevića Slavku Kvaterniku 9. veljače 1918.
(HDA)

30. PAVAO PUHALO, generalpukovnik (Brlog, 1856. – Beč, 1926.)
Zapovjednik 5. vojnog zbora u Bratislavi 1913. – 1915.
Zapovjednik 3. armije 1915.
Zapovjednik 1. armije 1916.
(HDA, Oskar Bruch, Mapa : „Unsere Heerführer”)

31. Feldzeugmeister (FZM) Puhalo – portret
(*Ilustrovani list*, br. 37/11. rujan 1915., str. 878)
32. „Feldzeugmeister (FZM) Puhalo, zapovjednik vojske, koja je osvojila Lavov u krugu svog generalnog stožera“
(*Ilustrovani list*, br. 27/3. srpanj 1915., str. 640)

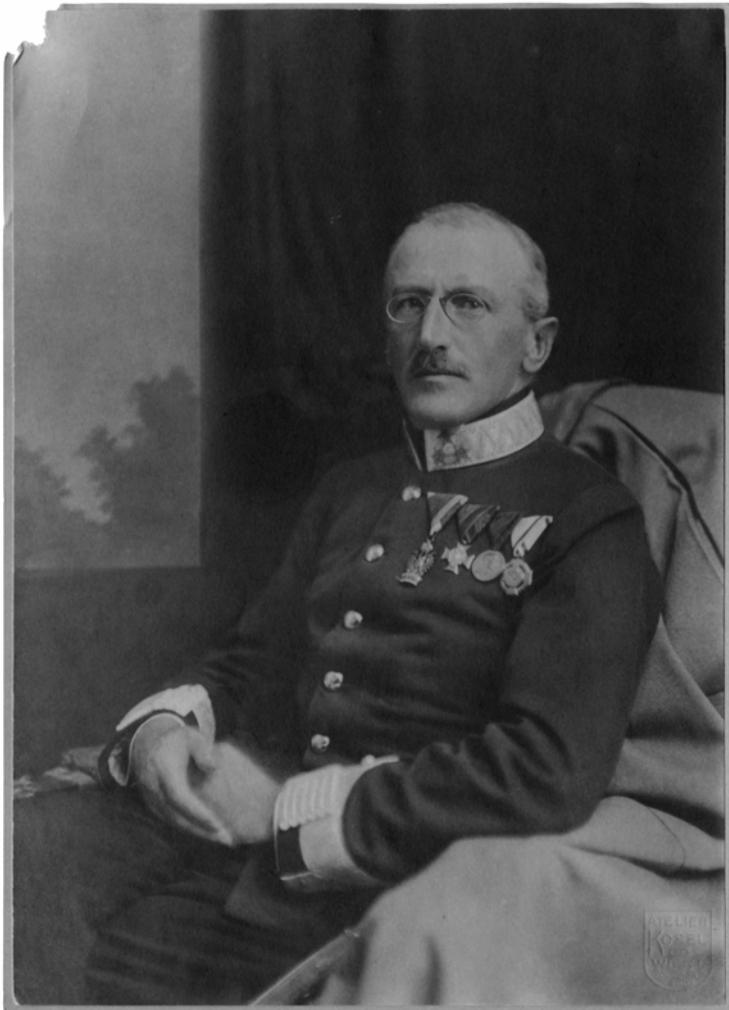
33. STJEPAN SARKOTIĆ, generalpukovnik (Sinac, 1858. – Beč, 1939.)
Zapovjednik VII./VI. zagrebačko hrvatsko-slavonskog domobranskog okružnog
zapovjedništva/ 42. domobranske divizije 1912 – 1914.
Vojni upravitelj Srbije 1914.
Zapovjedajući general i zemaljski poglavar u Bosni i Hercegovini 1914 – 1918.
(HDA, 792. Osobni fond S. Sarkotića)

G.d.J. Maximilian v. Csicsrics
Kmdt. des 23. Korps.

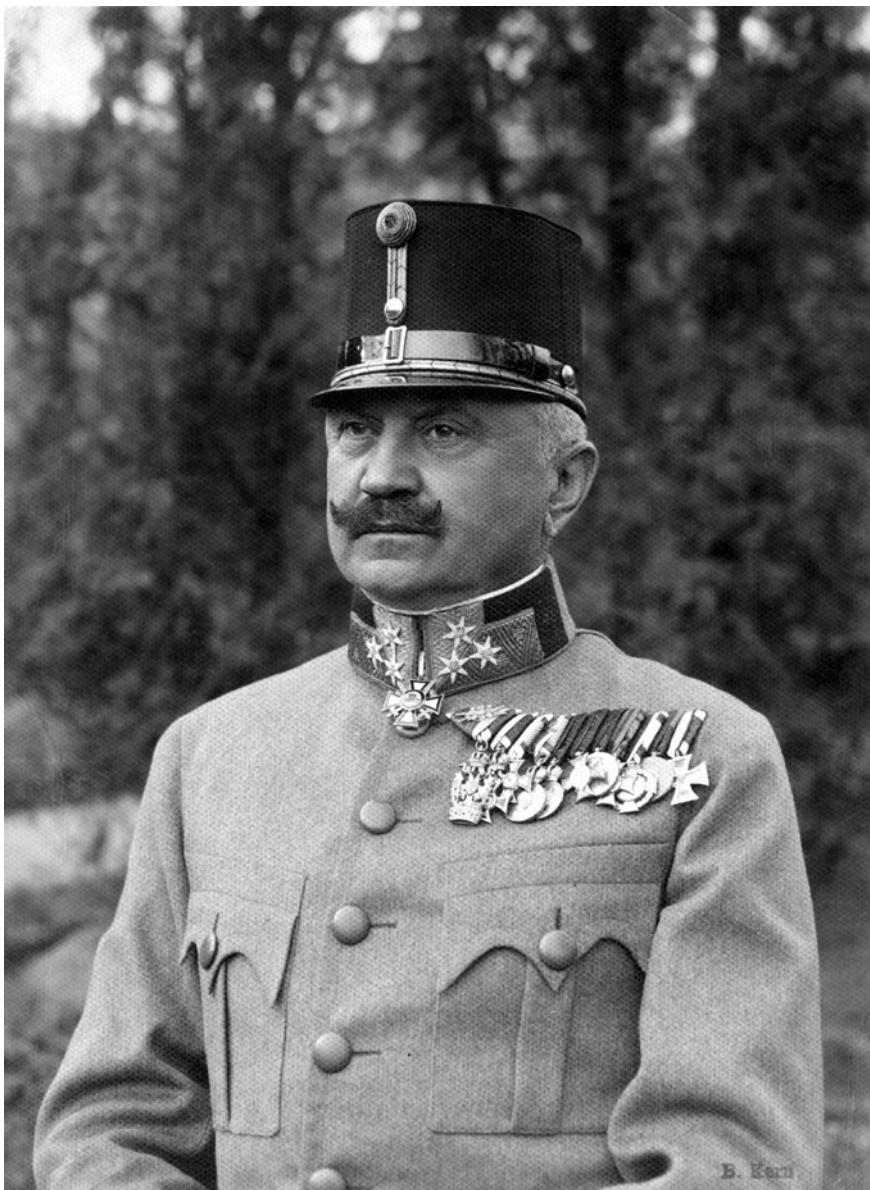
34. MAKSIMILIJAN ČIČERIĆ, general pješaštva (Arad, 1865.-Zagreb, 1948.)
Zapovjednik 13. vojnog zbora 1915-1916.
Zapovjednik 23. vojnog zbora 1917, 1918.
Opunomoćenik Vrhovnog vojnog zapovjedništva kod mirovnih pregovora u
Brest Litovsku 1917.
(HDA, 792. Osobni fond M. Čičerića)

35. Posjet Čičerića 78. (osječkoj) pješačkoj pukovniji
(*Ilustrovani list*, br. 28/14. srpanj 1917., str. 587)
36. Punomoć podmaršalu Maksimilijanu Čičeriću „za sudjelovanje na mirovnim pregovorima između Austro-ugarske i Rusije te s ostalim neprijateljskim silama kao predstavnik C.k. vrhovnog zapovjedništva.“ Baden kod Beča, 17. prosinca 1917.
(HDA, 792. Osobni fond M. Čičerića)

37. IVAN grof SALIS SEEWIS, general pješaštva (Karlovac, 1862. - Zagreb, 1940.)
Zapovjednik hrvatske 42. domobranske divizije, "vražje" 1915.
Vojni zapovjednik Beča 1915.
Vojni upravitelj Srbije 1915 - 1916.
Zapovjednik je svih austrougarskih postrojbi u Rumunjskoj 1918.
(HDA, 818. Osobni fond I. Salis Seewisa)

38. **Ukaz o promaknuću generala Ivana Salisa Seewisa u čin podmaršala**
(HDA, 818. Osobni fond I. Salis Seewisa)

39. **ANTON LIPOŠČAK**, podmaršal (Odorhei, 1863. - Zagreb, 1924.)
Zapovjednik 42. domobranske divizije 1915 - 1917.
Zapovjednik 9. zbora 1917.
Vojni upravitelj u Poljskoj 1918.
(HDA, 1426. Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata)

40. MILAN UZELAC, general (Komorno, 1867. – Zagreb 1954)

Zapovjednik austrougarskog vojnog zrakoplovstva 1912 - 1918.

Zapovjednik vojnog zrakoplovstva Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1920 - 1923.

Zrakoplovni general u mirovini vojnog zrakoplovstva NDH

Fotografija iz 1942. u odori zrakoplovnog generala NDH povodom 75. obljetnice rođenja

(HDA, 1561. Služba državne sigurnosti Sekretarijata za unutarnje poslove SR Hrvatske)

Odredbe Narodnog vijeća o željeznicama za koje sam saznao tijekom noći u najkraćem će vremenu vojsku učiniti bespomoćnom zbog nedostatka hrane i posljedice će biti katastrofalne za južnoslavenska područja jer će horde nedisciplinirane vojske i Talijana, koji se ne mogu u ovom trenutku zaustaviti, nahrupiti preko Kranjske i Hrvatske i zato Vas molim ne kao general, ne kao posljednji sin zemlje već kao domoljub koji svoju domovinu voli isto tako kao i svaki drugi Hrvat i apeliram na domoljublje NV da se ukinu ove odredbe koje bio pretvorile vojsku u horde koje bi uništile posljednje tekovine. Neka željeznički promet bude slobodan.

41. Brzojav Svetozara Boroevića Narodnom vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba od 1. studenoga 1918.

(HDA, Narodno vijeće SHS, Odjel za narodnu obranu, Operativni odsjek, 5/ 1918.)

Zagreb – Ljubljana, 1. studenog 1918.

Povjerenik za Žemaljsku obranu Države SHS, dr. Drinković, Zagreb

Vojskovođa Boroević javio je Vrhovnom vojnom zapovjedništvu da je primio depešu u kojoj Narodno vijeće SHS, nakon saznanja da se promijenila ratna situacija i sa svrhom poštene područja južnoslavenske države, traži da Boroević 1) što više odugovlači s povlačenjem, 2) slovenske postrojbe uputi prema Ljubljani, a ostale južnoslavenske i slavenske postrojbe prema Zagrebu, Karlovcu i Rijeci, i 3) da austrijske postrojbe preko Villacha i Klagenfurta uputi u domovinu. Zapovjedništvo nad južnoslavenskim postrojbama preuzet će zapovjednik Ljubljane, podmaršal Ištvánović. Traže se dodatni podaci o trenutnoj situaciji.

Povjerenik za Žemaljsku obranu Države SHS, dr. Drinković, Zagreb.

Vojskovođa Boroević ovlašten je da postupi prema navedenim zahtjevima, jer odgovaraju namjerama Vrhovnog vojnog zapovjedništva. Ali samo u slučaju ako je uspostavljen željeznički promet (ako radi središnji sustav, te oni u Ljubljani i Villachu). Molimo za potpunu podršku za sve vojno-željezničke ustanove.

Vrhovno vojno zapovjedništvo, Glavar glavnog stožera, Baden.

42. Brzojav Vrhovnog vojnog zapovjedništva Narodnom vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba od 1. studenoga 1918. u kojem se slaže s prijedlogom što ga je Narodno Vijeće uputilo vojiskovodi Boroeviću da odugovlači s povlačenjem, te da južnoslavenske postrojbe uputi u domovinu.

(HDA, Narodno vijeće SHS, Odjel za narodnu obranu, Operativni odsjek, 30/1918.)

Dragi Slavko!

/.../ Zahvaljujem Vam na pokusajima rehabilitacije. Budući da ne poznajem prilike u Hrvatskoj, prepustam Vam sve odluke. Bišto bi mi žao ako bi mi se pred zemljacima u Hrvatskoj tek na traženje Srbije osigurala zadovoljština. Postoji li mogućnosti da se cijeli zapisnik, naravno preveden, pred Obzoru na objavljivanje s mojim komentarom o mom svjetonazoru kao Hrvata i utjecaju u prilog Južnih Slavena tijekom rata? /.../

Srdačno, Vaš stari Boroević, feldmaršal.

43. Pismo Svetozara Boroevića Slavku Kvaterniku iz 1919.

(HDA)

Dragi Slavko!

/.../ Više ne vjerujem u dobre namjere domovine i Beograda. Što vrijeme više prolazi, u to sam sve uvjereniji. Dobre namjere brzo blijede. Javnost me zaboravlja. Zaokupljuju ju drugi događaji. Dok me se netko sjeti na pravi način, bit će vjerojatno pokopan, a onda mi više ništa ne treba. Ali budući da 15. putujete u Ljubljani, kako bi razgovarali o zaplijenjenim stvarima, molim vas da i Žerjavu, Jegliću i (...) itd., i naravno šefu povjerenstva, kažete sljedeće: da na moje zahtjeve za mirovinom ne odgovaraju ni Beč niti Beograd, moja mršava štednja u Mađarskoj je blokirana i neću dobiti nikakve komate jer sam Južni Slaven, žena mi je bolesna i stanujem u bijednoj kućici. Ne zahtijevam poklone, nego samo ono što mi pripada. /.../ Apeliram na njihovu čast, da me ne tjeraju u očaj i da mi odmah pomognu, prije nego što bude prekasno. Recite im to. I s najboljom voljom, tako više ne mogu živjeti! /.../

44. Pismo Svetozara Boroevića Slavku Kvaterniku od 11. siječnja 1920.
(HDA)

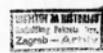
Klagenfurt, 23. 4. 1920.

Dragi Slavko !

/.../ Zanima me je li Ladinja još ban. Do sada mu nisam pisao, jer sa stranačkim vođama ne želim imati ništa. Ali ako Brejc u Beogradu ne uspije, napravit će posljednji korak i zatražiti Ladinju da kao najviši predstavnik moje domovine poduzme nešto za moju mirovinu u Beogradu. Ako i to ostane bez rezultata, onda ne snosim odgovornost za ono što će eventualno uslijediti. O tome naravno neću govoriti Ladinji ili nekom drugom. I Vas bih molio da o tome šutite. Ne mogu dozvoliti da se sa mnom i dalje tako postupa.

Srdačno Vaš stari B.

45. Pismo Svetozara Boroevića Slavku Kvaterniku od 23. travnja 1920.
(HDA)

Leontine Baronin Boroević gibt im eigenen, sowie im Namen aller Verwandten tieferschüttert Nachricht vom Ableben ihres unvergesslichen Gatten, des Herrn

Feldmarschalls

Svetozár Baron Boroević de Bojna

Kommandeur des Militär-Maria Theresien-Ordens, Besitzer des Militär-Verdienstkreuzes I. und III. Klasse, der goldenen Militär-Verdienstmedaille, Großkreuz des Leopold-Ordens, Ritter des Ordens der Eisernen Krone I. Kl., sämtliche mit Kriegsdekoration und Schwertern, Besitzer der Kriegsmedaille, des Ordens pour le Mérite, des Eisernen Kreuzes I. und II. Kl, der türkischen Imtiaz-Medaille etc. etc.

welcher am 23. Mai, um 1/2 11 Uhr nachts, im 64. Lebensjahre, nach Empfang der Sterbesakramente, in ein besseres Jenseits abberufen wurde.

Die irdische Hülle des teuren Dahingeschiedenen wird Mittwoch, den 26. Mai, um 5 Uhr nachmittags, in der Blumenhalle in Annabichl feierlichst eingeseignet, worauf die Beerdigung im städtischen Friedhofe stattfindet.

Das hl. Seelenamt wird Donnerstag, den 27. Mai, um 10 Uhr vormittags, in der Kapuziner-Kirche abgehalten.

Klagenfurt, am 25. Mai 1920.

1

Städtische Bestattungsanstalt in Klagenfurt. — Druck von Cari Röschner. Klagenfurt.

46. Osmrtnica Svetozara Boroevića (HDA)

47. Grob Svetozara Boroevića na Središnjem bečkom groblju
(Snimio dr. Marijan Brajinović 2006.)

Izdavač: Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Marulićev trg 21

Priprema i tisak: Mikrorad d.o.o., Zagreb

Naklada: 500 primjeraka